

Małgorzata Przedpelska-Bieniek

Temat: Muzyka w Internecie – zagadnienia prawa autorskiego i praw pokrewnych. Poznań 2012

Plan:

1. Internet i jego współczesne możliwości
2. Utwór. Ochrona wynikająca z polskiej ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych
3. Powstawanie prawa autorskiego
4. Obecny stan ochrony utworów w świetle porozumień międzynarodowych dotyczących prawa autorskiego i praw pokrewnych
5. Prawa osobiste i majątkowe twórców
6. Dozwolony użytek
7. Pola eksploatacji
8. Realizacja ochrony utworów w cyberprzestrzeni w świetle współczesnego prawa autorskiego

Skrót zajęć

Internet jest to ogólnosiwiatowa sieć komputerowa oparta na telekomunikacji. Amerykanie postanowili, stworzyć **sieć rozproszoną**, a więc niezarządzaną, przez centralny komputer. Sieć taka miała działać nawet mimo uszkodzenia pewnej jej części, co by np. pozwoliło komunikować się i prowadzić dowodzenie w czasie wojny nuklearnej. Od 1991r. Internet został udostępniony do działań komercyjnych i cywilnych. Ideą działania Internetu jest przesyłanie informacji pomiędzy użytkownikami (a raczej ich komputerami). Jak wiemy Internet może służyć też do przesyłania sygnałów wizyjnych, dźwiękowych i muzyki. Z punktu widzenia ochrony własności intelektualnej, a więc i prawa autorskiego Internet, stworzony z założenia jako sieć rozproszona wydaje się niebywałym wyzwaniem i problemem, który na dziś jest nie do końca rozwiązywalny.

Zgodnie z obowiązującą Ustawą o prawie autorskim i prawach pokrewnych **art.1.pkt.1.** *przedmiotem prawa autorskiego jest każdy przejaw działalności twórczej o indywidualnym charakterze, ustalony w jakiegokolwiek postaci, niezależnie od wartości, przeznaczenia i sposobu wyrażania.* Taki przejaw twórczości to **dzieło** albo **utwór**.

Przejawów działalności twórczej przewidzianej przez ustawodawcę jest bardzo dużo. O twórczym charakterze konkretnej działalności decydują raczej łagodne kryteria, co popularnie określa się jako **Kleine Münze**, czyli **drobne monety**. Dotyczy to zarówno wielkości wkładu twórczego jak i rozmiarów samego dzieła.

Obecna ustawa ochronieniem obejmuje także **twórców programów komputerowych, chroni wizerunek, adresata korespondencji i źródło informacji.** Najnowszą częścią prawa

autorskiego są przepisy dotyczące ochrony **twórców i współtwórców dzieł audiowizualnych**. Wynika z nich, że prawa autorskie do swojej pracy mają wszystkie osoby wnoszące wkład twórczy w powstanie dzieła. Ustawa obejmuje swym działaniem także **wykonawców dzieł, wydawców i producentów** utrwałen utworu oraz **nadawców** radiowych i telewizyjnych. Ten dział prawa autorskiego określamy jako **prawa pokrewne**.

Mozemy ponad wszelką wątpliwość stwierdzić, że muzyka podlega pod przepisy prawa autorskiego i, że każdy najmniejszy utwór muzyczny, a nawet jego maleńki, rozpoznawalny fragment, ma taką ochronę. Co więcej w przypadku utworów muzycznych krąg osób, które są przez prawo autorskie chronione jest bardzo szeroki. Chroniony jest autor i kompozytor, ale także, instrumentator, aranżer, autor wersji językowej i opracowania, jeżeli to jest układ złożony z kilku utworów tzw. medley. Chroniony jest też Publisher, a więc wydawca utworu w wersji nutowej. Zazwyczaj interesuje nas utrwalenie utworu, czyli nagranie, a więc krąg powiększa się o wykonawców, realizatora i producenta nagrania. Jeżeli nasze nagranie to teledysk, lub jakaś forma dźwięku z obrazem to do grupy osób chronionych dołącza scenarzysta, reżyser, operator obrazu ni dźwięku, kostiumolog i scenograf – czyli współtwórcy utworu audiowizualnego. Tu także jest producent teledysku. Wszystkich dotyczą prawa majątkowe, a wszystkich poza producentami i wydawcami także prawa osobiste. Jak widać problemy prawne związane z pojawianiem się w Internecie utworów są ogromne.

Obowiązująca w Polsce Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych spełnia wszelkie wymogi prawa międzynarodowego. Ostateczne przypieczętowanie wysokiego poziomu ochrony własności intelektualnej w Polsce dokonało się poprzez przystąpienie Polski w roku 2004 do Unii Europejskiej. System ochrony własności intelektualnej w Polsce odzwierciedla zobowiązania wynikające dla Polski z uczestnictwa w międzynarodowych konwencjach, WTO i Unii Europejskiej. Zawiera też pewne rozwiązania swoiste, jakie poszczególne kraje mogą stosować nie naruszając swoich zobowiązań międzynarodowych. W szeregu przypadkach Polska będąc państwem członkowskim Unii Europejskiej stosuje szersze i wyższe standardy tej ochrony niż te jakie wynikają z Porozumienia TRIPS.

Autor ma prawa osobiste i majątkowe do swego utworu. Prawa osobiste autora mają charakter niematerialny i dotyczą sfery praw niemajątkowych twórcy. Chcąc wykorzystać utwór w pierwszej kolejności musimy uzyskać zgodę twórcy, czyli prawa te są realizowane przed prawami majątkowymi. Dopiero w drugiej kolejności rozpatrywany jest czynnik materialny czyli honorarium za udzielenie tej zgody. **Prawa majątkowe** mają na celu zapewnienie twórcy czerpania korzyści finansowych z utworu. Twórca ma pełnie praw majątkowych do swego utworu. W wyjątkowych przypadkach takich jak dzieło zbiorowe czy wykonane w ramach umowy o pracę prawa te mogą należeć do innego podmiotu w tym przypadku wydawcy lub pracodawcy. Także w przypadku utworów audiowizualnych współtwórcy przekazują swoje prawa producentowi. Monopol ten jest też łagodzony przez

przepisy pozwalające na korzystanie z utworu bez opłat lub za opłatą ryczałtową, ale bez ubiegania się o zgodę twórcy. Jest to tak zwany **dozwolony użytek** lub **licencja ustawowa**.

Ustawa **określiła przejście autorskich praw majątkowych** jako definitywne lub jako *licencję*. **Licencja** oznacza umowę, lub inny właściwy dokument prawny, który określa warunki korzystania z danego utworu. Licencja może dotyczyć także patentów, know – how, wzoru użytkowego, czy znaków towarowych. Ustawa ustaliła, że umowa o korzystanie z utworu musi zawierać wyraźnie wymienione **pola eksploatacji** jakie obejmuje. Pojęcie pola eksploatacji występuje tylko w polskim prawie. Najbliżej nam do rozwiązania niemieckiego belgijskiego, które mówią o sposobie korzystania i sposobie eksploatacji.

Ostatnie kilkanaście lat to ogromny rozwój techniki telewizyjnej, a także pojawienia się usług świadczonych przez dostawców telewizji kablowej, telefonii i Internetu, czyli w tzw. cyberprzestrzeni. Rodzi to wiele problemów prawnych, przede wszystkim związanych z określeniem nowych pól eksploatacji, czasu trwania i terytorium przyznanej licencji. Przestrzeń globalnej komunikacji nie jest wyłączona z przepisów o ochronie praw autorskich i pokrewnych. Przeciwnie skuteczne ich egzekwowanie jest to problem, nad którego rozwiązaniem głowią się najtęższe umysły tego świata. Specyfiką cyberprzestrzeni jest łatwość dostępu i możliwość wykonywania różnych operacji na utworze. Łatwość nie oznacza jednak przyzwolenia. W stosunku do utworów w sieci obowiązują takie same zasady jak w stosunku do utworów w formie tradycyjnej: płyty, kasety, książki. Jednocześnie zachodzi pytanie jak zapewnić ochronę utworowi, który znalazł się w sieci, a także jak zapewnić realizację praw materialnych autora, czyli dochodów za tak komunikowany (eksploatowany) utwór. Jest to sytuacja bardzo skomplikowana. Jest co raz większa świadomość, że praktyki bezpłatnego przekazywania różnego typu danych, w tym utworów, w szeroko pojętej cyberprzestrzeni stanowią społeczne niebezpieczeństwo i przynoszą szkody ludziom dla których pliki te (zawierające utwory) powinny być źródłem dochodu. Co raz częściej praktyki te są też ścigane jako przestępstwa lub wykroczenia.

Trwają też prace nad przygotowaniem nowego tekstu traktatu WIPO rozszerzonego o odrębną kategorię – **przekaz przez sieci internetowe**, oraz nowego tekstu dyrektywy telewizyjnej, nazywanej też dyrektywą o usługach audiowizualnych. Domagają się tego zarówno autorzy jak i organizacje nadawcze. W tych planach zmian nadawanie nie powinno obejmować transmisji przez sieci komputerowe. Za to rozszerza się wszelkie działania określane jako reemisja, retransmisja, rebroadcasting, retransmission by wire, retransmission over computer networks.

Bibliografia

1. Barczewski M.: Traktatowa ochrona praw autorskich i praw pokrewnych, Wyd. Oficyna 2007r.
2. Barta J.: Media a prawo prasowe; w Bauer Z., Chudziński E., Dziennikarstwo i świat mediów, Kraków 1999r.
3. Barta J., Markiewicz R.: Internet a prawo, Kraków 1998r.
4. Barta J., Markiewicz R.: Główne problemy prawa komputerowego, Warszawa 1993r.
5. Barta J., Markiewicz R.: Prawo autorskie i prawa pokrewne, Oficyna Wolters Kulwer, Kraków 2007r.
6. Barta J., Markiewicz R.: Prawo autorskie – Wyd. ABC, Kraków 1997r.
7. Barta J., Markiewicz R.: Prawo autorskie. Wyd. Oficyna, Warszawa 2008r.
8. Barta J., Markiewicz R.: Prawo autorskie, a postęp techniczny, Warszawa 1999r.
9. Draszczyk L.: Dozwolony użytek prywatny, a postęp technologiczny, Katowice 2006r.
10. Golań R.: Dobra niematerialne. Kompendium prawne. Aspekty cywilne, gospodarcze i podatkowe, Oficyna wydawnicza Branta
- 11.
12. Jodko T.: WTO – Ochrona Własności Intelektualnej, cz. 1 i 2, wydanie internetowe (www.wsei.pl), Warszawa 2008r.
13. Kondratowicz J.: Charakter oraz znaczenie pól eksploatacji na gruncie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, 2005r.
14. Kopff A.: Wpływ postępu technicznego na prawo autorskie, ZNUJ, PWiOWI, zeszyt 48, Kraków 1988r.
15. Piesiewicz P.: Utwór muzyczny i jego twórca, Wyd. Wolters Kluwer Polska, 2009r.
16. Podrecki P. (red): Prawo Internetu, Warszawa 2004r.
17. Sozański J.: Własność intelektualna i przemysłowa w Unii Europejskiej, Luris Polskie wydawnictwo prawnicze, Warszawa-Poznań 2005r.
18. Stanisławska – Kloc S.: Ochrona baz danych, ZNUJ, PWiOWI, zeszyt 82, Kraków 2002r.
19. Sudół M.: Prawo autorskie, czyli o korzystaniu z czyjejś twórczości w druku i Internecie, Stow. klon/jawor, Polsko amerykańska fundacja wolności, Warszawa 2006r.
20. Ślęzak P.: Prawo autorskie. Podręcznik dla studentów szkół filmowych i artystycznych, Wyd. U.Śl., Katowice 2008r.